

Chemie v naší domácnosti aneb k čemu nám jsou polymerní sloučeniny?

Stáhněte si aplikaci Hydrocarbon Hunt (Google Play, App Store) a zahrajte si dvě až tři hry tak, abyste zvládli najít všechny předměty. Své objevy si zaznamenávejte do tabulky.

Pokoj	Předmět	Obsažená chemikálie anglicky	Obsažená chemikálie česky
Obývací pokoj	potah pohovky	polyuretane	polyuretan
Ložnice			
Kuchyně			
Garáž			
Koupelna			
	kondicionér	dimethicone copolyol	x

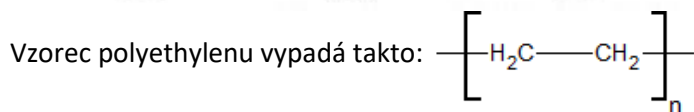
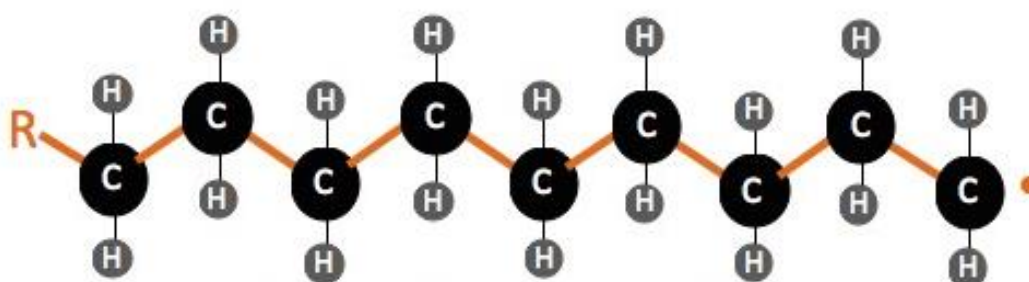
Některé z chemických látek již známe. Napište vzorce butadienu a propylenglykolu.

BUTADIEN

PROPYLENGLYKOL

Většina z chemických látek v tabulce patří do skupiny označované jako plasty. Z chemického hlediska jsou tyto látky polymery, tj. látky vzniklé polymerací. Polymerace je chemický proces, při kterém se většinou malá jednoduchá molekula, nazývaná monomer, řetězí sama se sebou v mnoha opakováních, až dojde ke vzniku obrovské molekuly, tzv. makromolekuly (z řeckého *macros* = veliký, dlouhý).

Na obrázku vidíte kousek molekuly polyethylenu. Základní stavební jednotka, ze které polyethylen vznikl, je ethylen (neboli ethen). Barevně vyznačte, kde se základní stavební jednotky nachází.

Na základě toho, co již víte, doplňte chybějící údaje i o dalších plastech.

Název polymeru	Vzorec polymeru	Název monomeru	Vzorec monomeru
polypropylen			
		vinylchlorid	

Jaké plastové výrobky máte zrovna u sebe?

Verze pro učitele: Chemie v naší domácnosti aneb k čemu nám jsou polymerní sloučeniny?

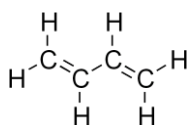
Úvodem: To, že chemie je všude kolem nás, už víme. V dnešní hodině se podíváme na to, jaké uměle připravené organické látky můžeme najít v každé domácnosti.

Stáhněte si aplikaci Hydrocarbon Hunt (Google Play, App Store) a zahrajte si dvě až tři hry tak, abyste zvládli najít všechny předměty. Své objevy si zaznamenávejte do tabulky.

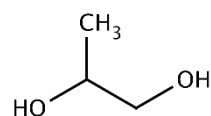
Pokoj	Předmět	Obsažená chemikálie anglicky	Obsažená chemikálie česky
Obývací pokoj	hnojivo	ammonium nitrate	dusičnan amonný
	obal na telefon	polycarbonate	polykarbonát
	televize	fiberglass	sklolaminát
	reproduktor	polypropylene	polypropylen
	voskovky	parafin	parafín
	potah pohovky	polyuretane	polyuretan
Ložnice	kytarové struny	nylon	nylon
	budík	polycarbonate	polykarbonát
	helma	polycarbonate	polykarbonát
	oblečení	polyester	polyester
	sluchátka	polycarbonate	polykarbonát
	tenisky	polyuretane	polyuretan
Kuchyně	pytel na odpadky	low density polyethylene	nízkohustotní polyethylen
	obal na mléko	high density polyethylene	vysokohustotní polyethylen
	lednice (izolace)	fiberglass	sklolaminát
	obracečka	polytetrafluorethylene	polytetrafluorethylen
	potravinová fólie	low density polyethylene	nízkohustotní polyethylen
Garáž	míč	butadiene	butadien
	pneumatika	butadiene	butadien
	detergent	propylene glycol	propylenglykol
	motorový olej	oil	olej
	surfovací prkno	polyuretane	polyuretan
Koupelna	kachnička	polyvinyl chloride	polyvinylchlorid
	náplast	polyvinyl chloride	polyvinylchlorid
	hřeben	polyethylene	polyethylen
	štetiny na kartáči	nylon	nylon
	sprchový závěs	polyester	polyester
	kondicionér	dimethicone copolyol	x

Některé z chemických látek již známe. Napište vzorce butadienu a propylenglykolu.

BUTADIEN

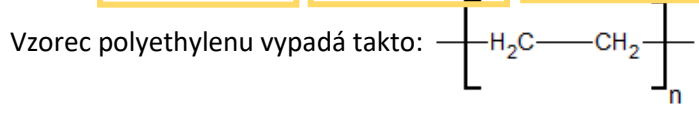
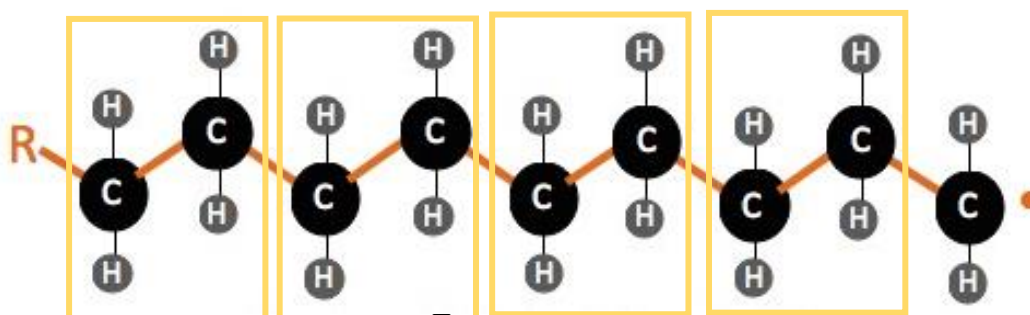

PROPYLENGLYKOL

Většina z chemických látek v tabulce patří do skupiny označované jako plasty. Z chemického hlediska jsou tyto látky polymery, tj. látky vzniklé polymerací. Polymerace je chemický proces, při kterém se většinou malá jednoduchá molekula, nazývaná monomer, řetězí sama se sebou v mnoha opakováních, až dojde ke vzniku obrovské molekuly, tzv. makromolekuly (z řeckého *macros* = veliký, dlouhý).

Na obrázku vidíte kousek molekuly polyethylenu. Základní stavební jednotka, ze které polyethylen vznikl, je ethylen (neboli ethen). Barevně vyznačte, kde se základní stavební jednotky nachází.

Na základě toho, co již víte, doplňte chybějící údaje i o dalších plastech.

Název polymeru	Vzorec polymeru	Název monomeru	Vzorec monomeru
polypropylen	$\left[\begin{array}{c} \text{CH}_3 \\ \\ \text{CH} - \text{CH}_2 \end{array} \right]_n$	propylen	$\begin{array}{c} \text{H} & & \text{H} \\ & \backslash & / \\ & \text{C} = \text{C} & \\ & / & \backslash \\ \text{H} & & \text{CH}_3 \end{array}$
polystyren	$\left[\begin{array}{c} \text{C}_6\text{H}_5 \\ \\ \text{C} - \text{C} \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array} \right]_n$	styren	
polyvinylchlorid	$\left(\begin{array}{c} \text{H} & \text{H} \\ & \\ \text{C} - \text{C} \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array} \right)_n$	vinylchlorid	$\begin{array}{c} \text{H} & & \text{Cl} \\ & \backslash & / \\ & \text{C} = \text{C} & \\ & / & \backslash \\ \text{H} & & \text{H} \end{array}$
polyethylen	$\left(\begin{array}{c} \text{H} & \text{H} \\ & \\ \text{C} - \text{C} \\ & \\ \text{H} & \text{H} \end{array} \right)_n$	ethylen	$\begin{array}{c} \text{H} & & \text{H} \\ & \backslash & / \\ & \text{C} = \text{C} & \\ & / & \backslash \\ \text{H} & & \text{H} \end{array}$

Jaké plastové výrobky máte zrovna u sebe? *Obal na telefon, hodinky, oblečení, sáček na svačinu...*

S výukou budeme dále pokračovat uvedením dalších reakcí – polyadice a polykondenzace a s uvedením vlastností a využití jednotlivých plastů. Důraz dáme na důležitost recyklace plastů.

Charakteristika žáků:

Žáci druhého ročníku střední školy, kteří probírají organickou chemii, konkrétně se zrovna dostali k výuce o polymerních sloučeninách.

Charakteristika aplikace:

Jednoduchá hra od firmy Shell, kdy žák prochází jednotlivé místnosti domu a snaží se najít konkrétní předměty. Když předmět najde, aplikace mu řekne, z jakého materiálu je předmět vyroben. Hra je časově omezená, na první pokus nejde nalézt všechny předměty. Hru lze hrát se správným software ve virtuální realitě.

C.M.I.A.R.E.

Cíl pracovního listu: Motivovat žáky do studia polymerních organických látek, konkrétně plastů. Pochopení reakce polymerace, seznámení se s pojmem polymer a monomer.

Zvolená metoda: Mobilní hra Hydrocarbon Hunt jako primární motivace, úlohy a učební text na pracovním listu.

Instrukce: Stáhněte si aplikaci Hydrocarbon Hunt a zahrajte si dvě až tři hry tak, abyste našli všechny předměty (hra má časový limit, během něj je obtížné všechny předměty najít, proto je třeba více her). Své objevy si zapisujte do tabulky a pomocí internetu najděte, jak se dané chemické látky jmenují česky. Poté doplňte další úkoly v pracovním listu.

Akce: Celá aktivita by měla zabrat přibližně patnáct minut. Během hraní hry je nutné se s mobilem otáčet, proto hrozí zvýšený hluk. Je možné aktivitu provádět ve dvojicích.

Reflexe: V rámci reflexe procházíme se žáky pracovní list a diskutujeme, co všechno ve virtuálním pokoji našli.

Evaluace: K evaluaci můžeme použít poslední úlohu. Žáci se podívají, co všechno mají plastového u sebe a zkusí zjistit, o jaký plast se jedná. Učitel vidí, jak žáci pochopili, co to vlastně po chemické stránce plast je.